

СЕДМИ КОНГРЕС НА ГЕОГРАФСКОТО
ДРУЖЕСТВО НА СССР

М. Мичев, П. В. Петров

От 22 до 27 септември 1980 г. в гр. Фрунзе, столицата на Киргизката ССР, се състоя седмият редовен конгрес на съветските географи. В работата на конгреса взеха участие над 1300 делегати, почетни членове и гости от всички краища на огромната съветска страна и от чужбина. Участие в конгреса взе и представителна група от 11 души български географи.

Тържественото откриване на този най-авторитетен форум на съветските географи стана на 22 септември в 17 часа в залата на Киргизкия държавен академичен театър. На 23, 26 и 27 септември в Дома на политическата просвета при ЦК на Киргизката комунистическа партия се проведоха пленарни заседания, а на 24 и 25 септември в залите на Лабораторния корпус при Киргизкия държавен университет се осъществиха заседанията на осемте конгресни секции. На това място бяха уредени и изложби, които показваха дейността на Географското дружество в СССР по опазването на природната среда, издадената географска литература, карти и атласи от дружествените подразделения за периода между поредните конгреси. Отделна изложба демонстрираше дейността на Географското дружество на Киргизката ССР през X петилетка и състоянието на училищната география в тази съветска република. Програмата на конгреса включваше обсъждане на основни и актуални научни географски проблеми, а така също и отчет за дейността на географското дружество и избиране на негови ръководни органи.

Научната програма на Седмия конгрес на съветските географи предизвика голям и оправдан интерес. Провеждането ѝ се осъществи в изнасянето и обсъждането на 11 пленарни доклада и в двудневните заседания на 8-те научни секции, организирани на базата на разработките по най-актуалните географски проблеми на СССР. Следва да се отбележи, че на секциите бяха изнесени извънредно голям брой доклади по 2 начина — лекционен и стендов. Това даде възможност да вземат участие в конгреса голям брой географи, които показаха своите научни постижения през последните 5 години.

На пленарните заседания бяха изнесени следните доклади: 1) Основни тенденции в развитието на географията в епохата на развития социализъм (от колектив начело с А. Ф. Трьошников); 2) Научната идеология на конструктивната география (И. П. Герасимов); 3) Перспективи на държавните географски и картографски работи за обезпечаване на страната през XI петилетка (И. А. Кутузов); 4) Проблеми на развитието и разпределението на производителните сили в Сибир (А. Г. Аганбегян); 5) Ролята на географията в решаването на проблемите по опазването и подобряването на природната среда (А. М. Рябчиков и А. М. Алпатов); 6) Задачи на географията, свързани с усъвършенстването на народностопанското планиране (Н. Т. Агафонов и колектив); 7) Географската картография и решаването на проблемите на природоползването и разпределението на производителните сили (К. А. Салищев и др.); 8) Космос и география (К. Я. Кондратиев и А. А. Григорьев); 9) Съвременни тенденции при развитието на икономическата и социалната география в западните страни (Е. Б. Алаев и др.); 10) Пътища за

повишаване ефективността на пропагандирането на географските знания (А. П. Лисицин и П. Г. Сутягин) и 11) Географската литература в периода между VI и VII конгрес на Общосъюзното географско дружество в СССР.

Секция I, наименувана „Географски основи за формиране на народностопанските комплекси и селищните системи“ беше ръководена от известните съветски икономгеографи Н. Т. Агафонов, Е. Б. Алаев, С. А. Ковальов, В. В. Воробьев и др. На трите самостоятелни секционни заседания бяха прочетени около 20 основни доклада, които засягаха актуални проблеми на социално-икономическата география, а именно — ролята на географските изследвания за народностопанското планиране; териториална организация на стопанството и управление на развитието на социалистическото общество; проблеми на съвременното териториално планиране и управление; относно целесъобразността и съдържанието на закона за районното планиране в СССР; някои аспекти на изследванията на междузоналното разделение на труда в СССР; икономическият район като обект на дългосрочно планиране; система на регионалните предпланови изследвания и задачите на схемите за стопанско развитие на областните, краевите и автономните републики; селският административен район като обект на географските изследвания за целите на управлението; районообразуване, комплекснообразуване, районирание; първоначалното усвояване на територията като географска проблема; актуални въпроси за усъвършенстване на териториалната организация на производителните сили в отдавна усвоените райони на СССР; териториално-производствените комплекси като основна и високоефективна форма на териториалната организация на народното стопанство в условията на развития социализъм; факторът време в териториалното планиране и организация на народното стопанство; теоретически проблеми на концепцията на междутрасловите териториални комплекси; изучаване на социално-икономическите комплекси; географията на населението като подсистема на социално-икономическата география и нейните съвременни задачи; регулиране на големия град като една от главните проблеми за формиране на единната система на производството и населението; социално-териториални особености за развитие на народонаселението в Средна Азия и комплексното социално планиране; проблеми за управление на демографските процеси в урбанизирана среда; проблеми и перспективи за развитие на мрежата от селски селища в Нечерноземната зона на РСФСР в единна селищна система на страната. В секцията по стендовия метод бяха показани и 114 доклада на много други икономгеографи от СССР.

На конгреса особено голям интерес предизвикаха заседанията във II секция, където се разглеждаха географските изследвания за целите на социалистическото природоползване. Според нас този интерес бе обусловен от реалната необходимост за свързване на физикогеографските със социално-географските изследвания при разрешаване на един от най-актуалните световни проблеми — опазване на природата и рационално използване на нейните ресурси. Под председателството на известните съветски географи В. С. Преображенски, А. М. Рябчиков, А. М. Маринич, В. С. Жекулин и др. на трите заседания на секцията бяха прочетени 17 основни доклада, а по стендовия метод бяха представени общо 106 доклада. Основните доклади засягаха преди всичко теоретични въпроси на природоползването и прогнозирането на активно изменящите се от човека територии. В това отношение могат да бъдат посочени колективният доклад на научни работници от Географския институт при АН СССР (Москва), прочетен от Л. И. Мухина, разглеждащ организацията на географските изследвания за оценка на стопанското въздействие на природата; докладът на А. М. Маринич за комплексната програма на географските изследвания за целите на рационалното природоползване в Украинската ССР; колективният доклад на прогнозната група от МГУ начело с Т. В. Звонкова, озаглавен „Географско прогнозиране за целите на рационалното природоползване“. Значителен интерес се прояви към докладите, третиращи взаимоотношенията между географията и

екологията. Редица основни доклади бяха посветени на ландшафтния подход за опазване на природната среда, на мелиоративната география и др.

Стендовите доклади във II секция бяха разпределени в 6 подсекции, а именно: 1) Теоретически и методически въпроси на изследванията (22 доклада); 2) Регионални географско-екологически изследвания (38 доклада); 3) Географско-мелиоративни изследвания (11 доклада); 4) Медико-географски изследвания (12 доклада); 5) Рекреационно-географски изследвания (8 доклада) и 6) Историко-географски аспекти на природоползването и усвояването на териториите (15 доклада). На заключителното заседание на II секция бе подчертана необходимостта от теоретичното избистряне на екологизацията и математизацията на географските науки, съвместната работа на географи и философи по този въпрос, а така също и необходимостта от разработване на целенасочено природно районирание за нуждите на механизацията, транспорта, производствата на леката промишленост и т. н.

В III секция на Фрунзенския конгрес заседанията преминаха под ръководството на изтъкнатите географи Е. С. Короткевич, И. Н. Давидан, О. А. Скарлато, С. С. Салников и др. Изнесените доклади (16 прочетени и 31 стендови) засягаха интересни въпроси по физическа, икономическа и политическа география на океаните.

Аерокосмическите и картографските методи за изследване на околната среда бяха предмет на изясняване в IV секция под ръководството на иектните съветски картографи К. А. Салищев, К. Я. Кондратиев, А. Г. Исаченко и др. Главната проблема на докладите (19 прочетени и 71 стендови) в секцията бе комплексното картографиране на природните процеси, ресурси и ТПК в СССР с използването на аеро- и космически снимки, спътникова информация и др. Особен интерес представляват използването на характеристиките на оптичните полети на обектите, геовидикационното моделиране и др.

В V секция две заседания бяха посветени на твърде актуалния проблем за преразпределението на водните ресурси в СССР между главните речни басейни и неговото влияние върху природните условия и народното стопанство. В секцията бяха изнесени 13 основни доклада, а на стендовете бяха демонстрирани 59 доклада. Като научни ръководители на секцията бяха изтъкнатите съветски физикогеографи-комплексници и хидролози С. Л. Вендров, А. А. Соколов, Н. И. Михайлов, Г. В. Воропаев и др. Основното внимание в повечето доклади бе насочено към географското проектиране и прогнозиране на очакваните изменения на различните типове ландшафти и техни компоненти при прехвърлянето на огромни водни маси от реките в Западен Сибир на юг към полупустинните и пустинни региони на Казахстан, а така също и от северните райони на Европейската територия на СССР на юг към степните и полупустинните територии.

В VI секция главна проблема в докладите бе комплексното географско изучаване и усвояване на планинските територии. Тази секция бе организирана със съдействието на Научния съвет по проблемите на биосферата при АН СССР. Работата на секцията протече под ръководството на такива известни съветски планиновеци като Н. А. Гвоздецкий, Б. А. Будагов, М. Ш. Джаошвили, В. М. Котляков, В. И. Рацек, С. У. Умурзаков и А. Е. Федина. Бяха изнесени 15 основни и 55 стендови доклада. Основните доклади изясняваха широк кръг от проблеми за комплексното географско изучаване и усвояване на планинските територии, в това число климатични, глациоложки, водни, фитогеографски, еколожки, инженерно-географски и др. Особено внимание бе обърнато върху изявата на общата закономерност на височинната зоналност в планинските територии при тяхната ландшафтна диференциация. Стендовите доклади в VI секция бяха ранжирани в 3 подсекции, посветени на проблемите на географското изучаване на планинските територии, на причините и закономерностите за диференциация на природните условия и ресурси и тяхното влияние на стопанството в планинските тери-

тории и на проблемите за рационално природоползване и опазване на природата в планините.

Една от най-посещаваните секции на конгреса бе седмата поред от научната програма, в която се разглеждаха въпроси, свързани с усъвършенстването на преподаването на география в средните и висшите училища в СССР. Научни ръководители на тази секция бяха известните съветски географи-педагози А. И. Соловьев, М. И. Щербан, В. П. Максаковски, И. С. Матрусов, Л. А. Валесян и др. Общосекционните доклади (на брой 12 и 73 стендови) разглеждаха главно следните проблеми: теория, съдържание и методика на училищното географско образование; пътищата за подобряване на географското образование в педагогическите институти; усъвършенстване на географското образование в университетите и преподаването на географски дисциплини в негеографски факултети в съветските вузове. Общото за всички доклади се заключава в изискването за повишаване научността при преподаването на географски знания и конкретното им свързване със съвременната практическа действителност.

Най-малка по обем на разглежданите въпроси, но с голямо значение за географията бе VIII секция, в която бяха разгледани пътищата и начините за повишаване ефективността и качеството на пропагандиране на географските знания. Под ръководството на П. Г. Сутягин, Н. С. Крылова, Л. С. Абрамов и В. А. Соколов бяха изнесени 18 основни доклада и 19 стендови, в които главно място заемаха както общите въпроси, така и конкретните форми на разпространение на географски знания (конструктивност, лекционна и издателска дейност, енциклопедии, карти и атласи, музеи и др.). Особено внимание се обърна на пропагандата на знания в областта на опазването на обкръжаващата природна среда.

В заключение на краткия обзор върху работата на Седмия конгрес на Географското дружество на СССР се налага изводът, че той без съмнение със своята масовост трасира пътя на географските изследвания в СССР за следващата петилетка.